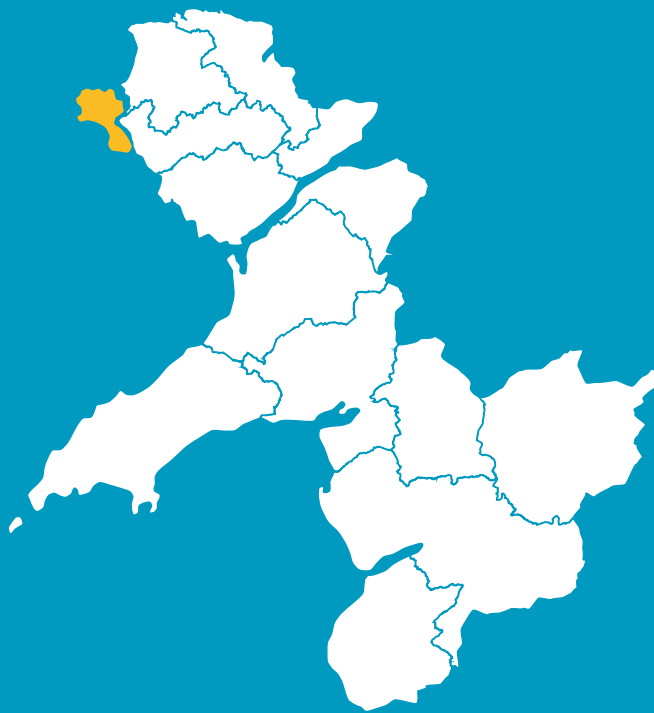

EICH ARDAL CHI. BETH SY'N BWYSIG?

ARDAL
CAERGYBI AC YNYS CYBI

ASESIAD O LESIANT GWYNEDD A MÔN

EISIAU
DWEUD
EICH
DWEUD?

Mae'r ddeddf newydd wedi sefydlu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ar gyfer pob ardal awdurdod lleol er mwyn sicrhau bod cyrff cyhoeddus yn gweithio efo'i gilydd i greu gwell dyfodol i bobl Cymru.

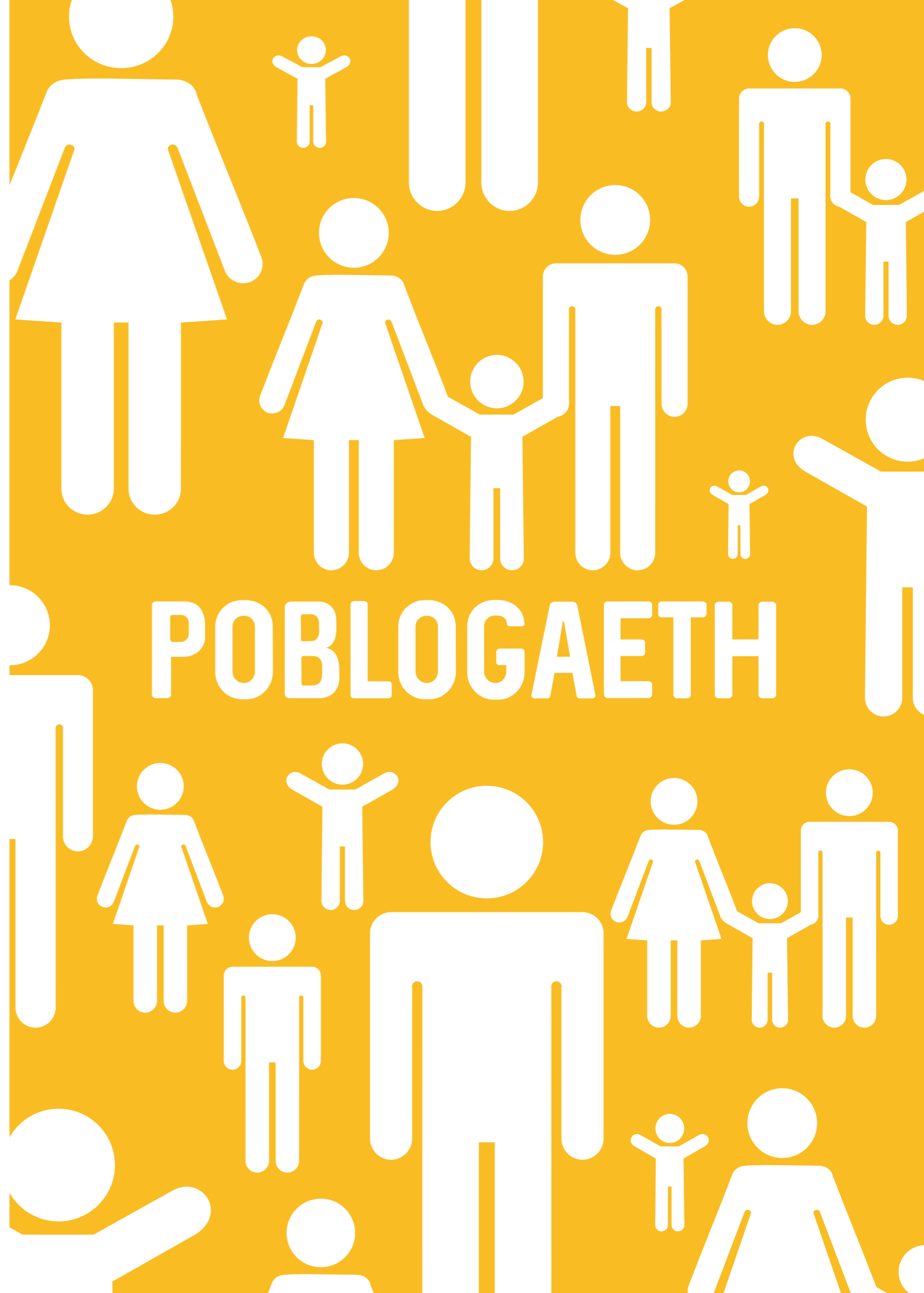
Ar gyfer Gwynedd a Môn mae'r ddau Fwrdd wedi dod at ei gilydd i gydweithio, ac mae'n bartneriaeth sy'n cynnwys y cynghorau sir, y gwasanaeth tân ac achub, gwasanaeth iechyd a Chyfoeth Naturiol Cymru.

Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn wedi rhannu'r ardal gyfan yn 14 o ardaloedd llai. Mae gwaith ymchwil wedi cael ei wneud ar ran y Bwrdd ar bob un o'r 14 ardal er mwyn deall a dysgu mwy am lesiant yr ardaloedd hynny. Yn ogystal â'r data sydd ar gael rydym hefyd eisiau gwybod beth rydych chi yn feddwl am eich ardal a'ch cymuned – yr hyn sy'n bwysig i chi, beth sy'n dda a beth sydd angen ei wella. **Bydd cyfle i chi leisio eich barn trwy fynychu un o'r sesiynau galw heibio lleol neu mewn holiadur ar-lein. Mae mwy o wybodaeth a dyddiad pob sesiwn leol i weld ar www.LlesiantGwyneddaMon.org.**

Bydd y cyfnod ymgynghori yma yn dod i ben ar y 31^{ain} o Ragfyr 2016. Y gobaith yw y bydd gan y Bwrdd ddarlun cliriach wedyn o'n cymunedau, beth sy'n bwysig i bobl yn yr ardal yma o Gymru, a sut gall y partneriaid gyd-weithio i gynllunio gwasanaethau ar gyfer y dyfodol.

DAETH DEDDF LLESIANT
CENEDLAETHAU'R
DYFODOL [CYMRU] I
RYM AR Y 1^{AF} O EBRILL
2016. PWRPAS Y DDEDDF
YW GWELLA LLES
**CYMDEITHASOL,
ECONOMAIDD,
AMGYLCHEDDOL
A DIWYLLIANNOL
CYMRU.**

DYMA'R WYBODAETH
RYDYM WEDI EI GASGLU
AR ARDAL CAERGYBI AC
YNYS CYBI HYD YMA.
YDYCH CHI'N ADNABOD
Y DARLUN SYDD WEDI EI
GREU O'CH ARDAL CHI?

PWY YW POBL ARDAL CAERGYBI AC YNYS CYBI?

Mae **13,731** o bobl yn byw yn ardal Caergybi ac Ynys Cybi – mae hyn tua **20%** o gyfanswm poblogaeth Ynys Môn.

O'i gymharu â gweddill Môn mae mwy o blant a phobl ifanc hyd at 34 oed yn ardal Caergybi ac Ynys Cybi, a llai o bobl dros 50 oed. Mae patrwm oedran yr ardal yn debycach ar y cyfan i weddill Cymru nag i Fôn.

Mae nifer y bobl sy'n byw yn ardal Caergybi ac Ynys Cybi wedi disgyn o 5% rhwng 1981 a 2011. Mae hyn yn wahanol i'r sefyllfa ym Môn a Chymru dros yr un cyfnod, ble mae cynnydd wedi bod yn y boblogaeth - 5% ym Môn ac 11% trwy Gymru.

Ond, nid yw poblogaeth pob grŵp oedran wedi disgyn. Mae nifer y bobl dros 80 oed yn yr ardal wedi mwy na dyblu mewn 30 mlynedd. O gymharu a hyn mae **nifer y plant dan 15 oed wedi gostwng o 33%.**

Mae disgwyl i'r patrwm yma barhau dros yr 20 mlynedd nesaf gyda cynnydd o **80% yn nifer y bobl dros 80 oed** ar draws Môn – ond mae'n debyg y bydd gostyngiad o 12% yn y boblogaeth dan 16 oed.

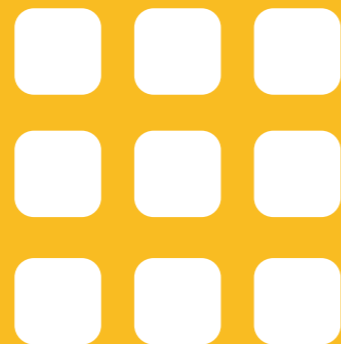
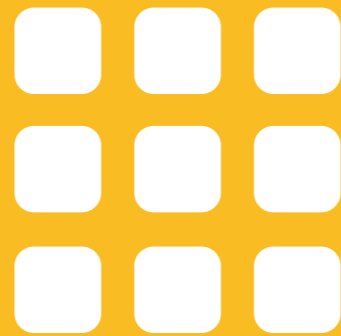
IAITH

Yn ôl cyfrifiad 2011 mae **42%** o bobl Caergybi ac Ynys Cybi yn gallu siarad Cymraeg – dyma'r ganran isaf o ardaloedd Ynys Môn i gyd. Mae niferoedd wedi gostwng o 10% dros y tri deg mlynedd diwethaf. Mae'r gostyngiad tipyn yn uwch na lefel Ynys Môn gyfan sydd wedi gweld gostyngiad o 5% yn yr un cyfnod.

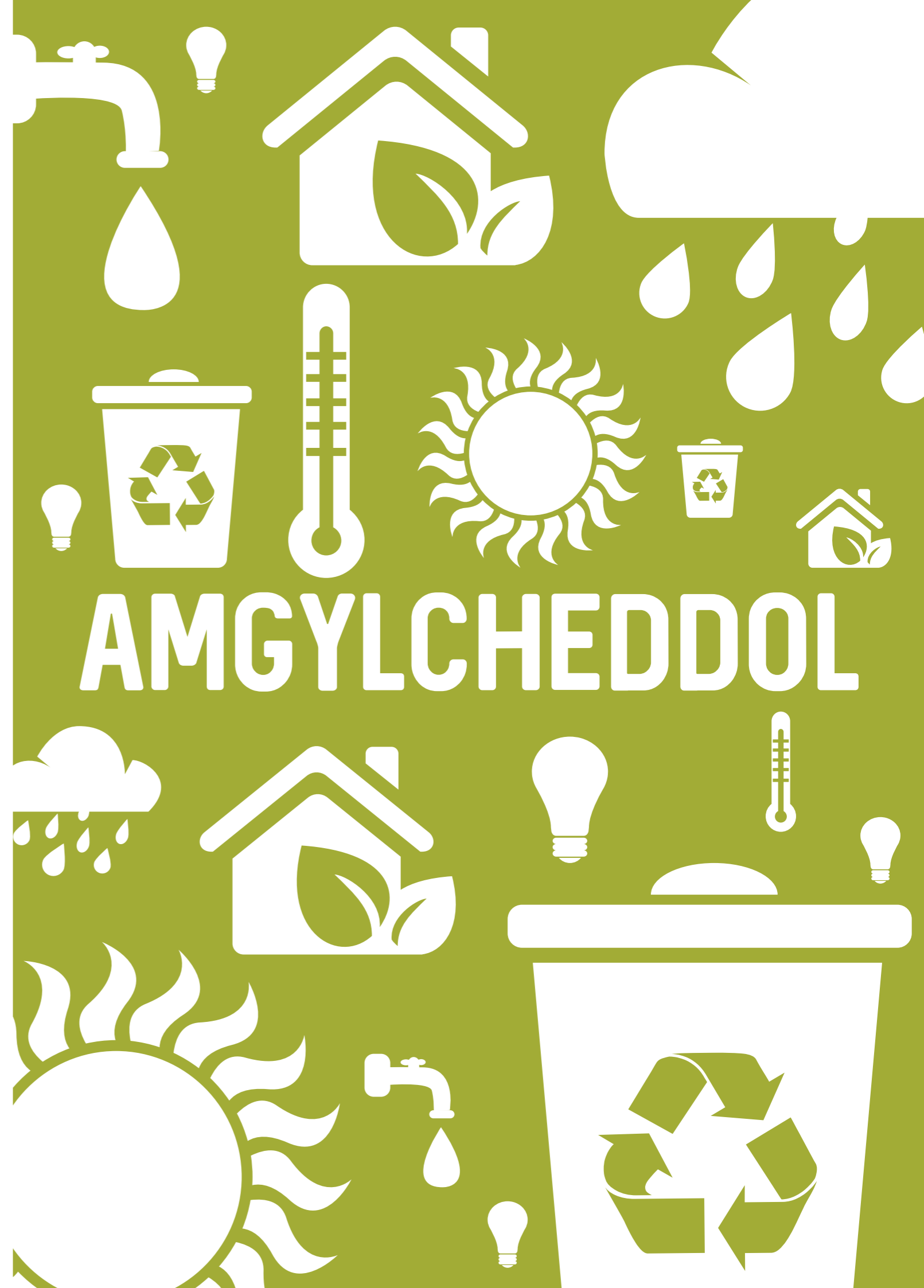
Mae ffigyrau mwyaf diweddar yn nodi mai **46%** o bobl Ynys Môn sy'n siarad Cymraeg yn ddyddiol, o'i gymharu â 11% yng ngweddill Cymru.

CYNNYDD
80%
OEDRAN
80+

2016
POBLOGAETH
YNYS MÔN
70,000

2036
POBLOGAETH
YNYS MÔN
68,000

PA MOR WYRDD YW'R ARDAL?

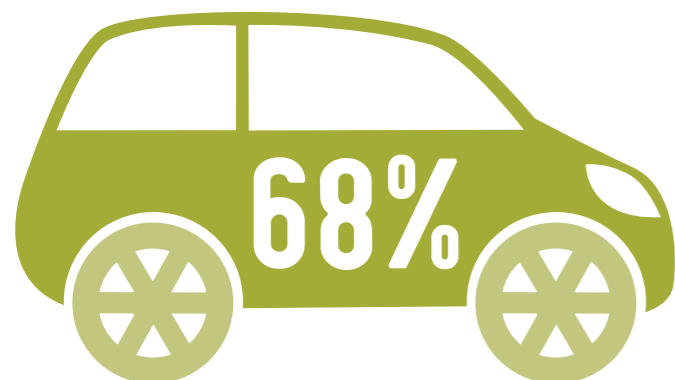
Mae cyfraddau ail-gylchu wedi codi ym Môn dros y 4 mlynedd diwethaf. Erbyn hyn mae **59.5%** o wastraff sy'n cael ei gasglu o dai, busnesau a chanolfannau ailgylchu yn Ynys Môn yn cael ei aildefnyddio neu ailgylchu. Mae hyn yn cynnwys deunyddiau biowastraff sy'n cael eu compostio.

Mae tipio slei bach yn uwch ym Môn na gweddill Cymru - gyda 25.3 achos o dipio yn cael ei adrodd i bob 1000 o'r boblogaeth o gymharu â 10.2.

Ôl-troed Carbon – mae'r data yn dangos bod **68%** o dai yn ardal Caergybi ac Ynys Cybi yn berchen ar o leiaf un car neu fan, o'i gymharu a **82%** yn Ynys Môn a **77%** yng Nghymru gyfan. Mae allyriadau carbon fesul pen o'r boblogaeth ar gyfer Môn yn **6.7kt CO₂** sydd ychydig yn uwch na lefel Cymru o **6.6kt CO₂**.

Mae newid yn yr hinsawdd yn achosi lefel y môr godi sy'n cyfrannu at y risg o lifogydd yn yr ardal. Yn Ynys Môn mae tua **970** o dai mewn perygl o lifogydd o fewn 4 ardal sydd wedi eu hadnabod o fod mewn perygl o lifogydd eithafol. Mae Bae Trearddur ar Ynys Cybi yn un o'r ardaloedd yma.

Yn ardal Caergybi ac Ynys Cybi mae tua 100 o dai o dan fgythiad o lifogydd mewndirol gan afonydd yn yr ardal.

PA MOR LÂN YW'N STRYDOEDD?

Mae glendid strydoedd yn cael ei archwilio yn flynyddol gan Cadw Cymru'n Daclus. O'r strydoedd gafodd eu harchwilio yn yr ardal nid oedd yr un yn cyrraedd Gradd A, sef dim sbwriel na gwastraff. Roedd **6%** gyda dim mwy tri darn bach o sbwriel (Gradd B+) a **94%** ar y cyfan yn rhydd o sbwriel a gwastraff, gan eithrio rhai eitemau bach (Gradd B). Yn gyffredinol yn Ynys Môn mae'r strydoedd yn tueddu fod yn rhai Gradd B neu B+

STRYDOEDD
GRADD B+
6%

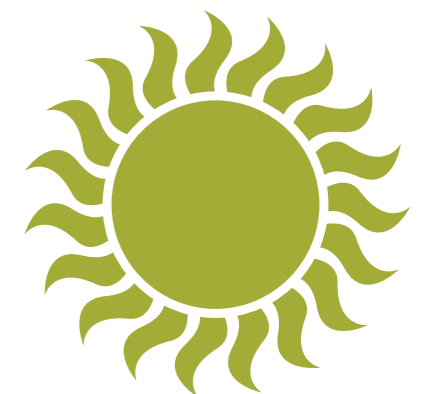
AMGYLCHEDD NATURIOL

Mae nifer o gynefinoedd pwysig ar Ynys Môn sy'n cynnwys rhostir isel ac arfordirol, corstiroedd, coetiroedd, a pherthi hynafol, yn ogystal â rhai o'r twyni tywod mwyaf yng Nghymru. Dyma un o gadarnleoedd rhai rhywogaethau prin, fel y Fadfall Ddŵr Gribog, y Wiwer Goch, Dyfrgi, Llygoden Bengron y Dŵr a'r Frân Goesgoch. Mae cynlluniau gwarchod mewn lle ar gyfer pob un ohonynt.

Mae gwarchodfa RSPB yn Ynys Lawd ble mae rhostir, tir amaethyddol, ac ogofeydd. Mae'r cynefinoedd hyn yn cael eu rheoli er mwyn gwarchod yr amrywiaeth mawr o adar môr a phlanhigion prin sydd yma.

Mae Parc Gwledig Morglawdd Caergybi wedi ei leoli yn yr ardal hefyd ar safle hen chwarel.

Mae traethau **Porth Dafarch** a **Bae Trearddur** wedi eu gwobrwyo gyda Baner Las sydd yn golygu eu bod ymysg y traethau gorau yn fyd-eang.

CYMDEITHASOL

IECHYD DA?

Yn ardal Caergybi ac Ynys Cybi mae tua **1,400** o gleifion wedi cofrestru fesul meddyg teulu. Mae hyn yn debyg iawn i lefel Ynys Môn ac yn is na Chymru yn **1,600**.

Ar gyfer cod post Caergybi mae amser ymateb ambiwlans i alwadau ble mae bygythiad i fywyd yn **5:33 munud** ar gyfartaledd.

Nid oes gwybodaeth benodol am iechyd poblogaeth Caergybi ac Ynys Cybi. Mae'r ystadegau sy'n cael eu cynnwys yn y llyfryn hwn ar gyfer Ynys Môn gyfan – ond yn rhoi syniad o gyflwr a phatrymau iechyd y sir.

Mae disgwyliad oes dyn adeg ei eni yn Ynys Môn yn **78.7** oed, tra bod disgwyliad oes merch adeg ei geni yn **83** oed.

Yn Ynys Môn, mae'r bwlch mewn disgwyliad oes adeg geni merched a dynion, rhwng y rhai mwyaf a lleiaf diffreintiedig yn sylweddol llai na'r bwlch ar lefel Cymru gyfan - cymaint a 75% yn llai i ferched a 30% yn llai i dynion.

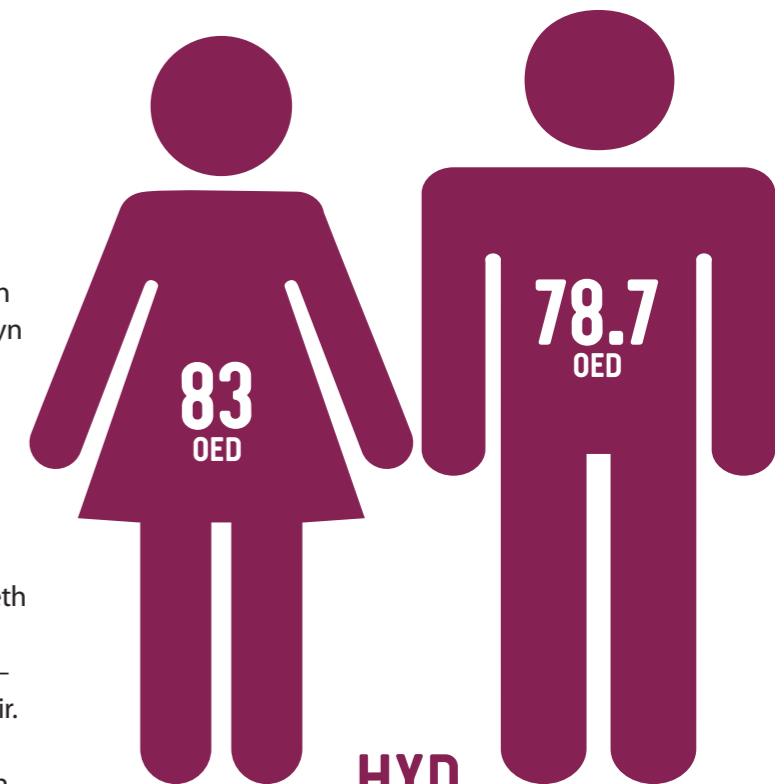
Mae 58% o oedolion Ynys Môn dros bwysau neu yn ordew – mae hyn yr un canran â phoblogaeth Cymru gyfan. Mae canran Ynys Môn wedi cynyddu o 3% ers 2011, tra bod ffigwr Cymru wedi aros yr un fath.

Yn Ynys Môn mae 32% o blant 4-5 oed dros eu pwysau neu yn ordew – sy'n uwch na ffigwr Cymru o 26%.

Ffactorau eraill sy'n effeithio ar ein hiechyd yw ysmegu ac yfed alcohol. Mae **22%** o bobl 16 oed neu'n hŷn ym Môn yn dweud eu bod yn ysmegu a 38% o bobl yn yfed **mwy na 5 gwydr bach o win, neu tua 3 pheint o gwrw**, ar y diwrnod yfed trymaf yn yr wythnos. Mae hyn yn debyg i weddill Cymru ac wedi aros yn gyson dros y blynyddoedd diweddar.

Mae cyfradd hunanladdiad Ynys Môn o 10.4 i bob 100,000 o'r boblogaeth y flwyddyn, sydd yn is na chyfradd hunanladdiad Cymru o 12.2.

Ym Môn, mae cyfradd beichiogi merched yn eu harddegau sydd o dan 18 oed yn 23.6 fesul 1000 o ferched 15-17 oed. Mae hyn yn debyg i ffigyrau Cymru.

CADW'N DDIOGEL

Mae troseddau ardal Caergybi ac Ynys Cybi fesul 1,000 o'r boblogaeth wedi gostwng o **194.3** i **148.3** rhwng 2011 a 2015. Ond mae lefel troseddu'r ardal yma yr uchaf yn Ynys Môn.

Mae ymddygiad gwrth-gymdeithasol ar i lawr ond yn dal i gyfri am **34%** o'r holl droseddau yr ardal.

Mae **81%** o bobl yn credu ei bod yn saff i blant chwarae tu allan yng Ngwynedd ac Ynys Môn. Y ffigwr cyfatebol ar gyfer Cymru ydi **64%**.

Yn ardal Caergybi ac Ynys Cybi mae **79** o achosion tân ar gyfartaledd y flwyddyn, sy'n uwch na dim un ardal arall ym Môn. Mae **42%** o'r achosion hynny wedi'u cychwyn yn fwriadol, eto'r ganran uchaf o holl ardaloedd Ynys Môn.

79
ACHOS TÂN

42%
YN FWRIADOL

CADW MEWN CYSYLLTIAD

Mae'r canran sydd â mynediad i fand-eang yn cynyddu yn flynyddol – erbyn hyn dim ond **2%** o eiddo yn Ynys Môn sydd heb fynediad o gwbl.

Mae **32%** o gartrefi yn ardal Caergybi ac Ynys Cybi heb gar neu fan – mae hyn yn uchel o gymharu â gweddill Môn, ble mae **18%** o gartrefi heb gar neu fan.

Yn ôl data cenedlaethol, mae ardal Trearddur ymhlith y 10% o ardaloedd Cymru lle mae'n cymryd fwyaf o amser i deithio at wasanaethau sylfaenol fel fferyllfeydd, siopau bwyd a meddygfeydd.

Mae unigrwydd yn gyflwr sy'n effeithio ar bob oedran, ond mae pobl hyn yn fwy agored i risg. Yn ardal Caergybi ac Ynys Cybi, o ystyried y gwahanol ffactorau sy'n cyfrannu at unigrwydd, mae risg uwch i bobl dros 65 yn ardaloedd London Road, Morawelon a Porth y Felin. Mae'r risg yn is yn Trearddur.

HELPU'N GILYDD

Mae **11%** o'r boblogaeth yn ardal Caergybi ac Ynys Cybi yn rhoi o leiaf un awr yr wythnos o ofal di-dâl. Mae'r ffigwr yma yn debyg i ardaloedd eraill yng Nghymru ac Ynys Môn.

ECONOMI A GWAITH

O dan y mesur ar gyfer pa mor gryf a chynhyrchiol yw economi (sef Gwerth Ychwanegol Crynswth), mae economi Môn yn fwy gwan yn gyffredinol nag economi Cymru. Ond, mae economi Cymru gyfan yn wan o'i gymharu â'r Deyrnas Gyfunol.

Mae **32%** o bobl sydd mewn gwaith, ond heb unrhyw gymhwyster, yn gweithio yn y galwedigaethau elfennol yn ardal Caergybi ac Ynys Cybi e.e. swyddi glanhau, casglu gwastraff, gweithio ar fferm neu mewn ffatri. Hefyd o'r rhai sydd heb gymhwyster, mae'r canran uchaf (15%) ym Môn yn gweithio mewn swyddi gwerthu a gwasanaethau cwsmeriaid yn ardal Caergybi ac Ynys Cybi – 10% yw'r ffigwr ar gyfer gweddill y sir.

O bobl yr ardal, sydd heb unrhyw gymhwyster o gwbl mae 48% yn economaidd anweithgar – mae hyn yn golygu ddim yn gweithio nac yn chwilio am waith am amrywiol resymau.

Yn y sector gofalu, hamdden a gwasanaethau eraill mae'r ganran uchaf o bobl oed gwaith ardal Caergybi ac Ynys Cybi yn gweithio, sef 15%. Mae'r **31%** o bobl sydd â gradd neu debyg yn gweithio yn y maes proffesiynol, mae'r patrwm yma yn debyg i weddill Cymru.

Mae canran y bobl 16-64 oed sy'n hawlio'r Lwfans Ceisio Gwaith yn ardal Caergybi ac Ynys Cybi yn llawer iawn uwch na ffigwr Ynys Môn, Gwynedd a Chymru. Ar ei uchaf y llynedd roedd **5.78%** o bobl oed gwaith yn hawlio'r lwfans, sydd dros ddwywaith yn uwch na ffigwr Cymru pan mae ar ei uchaf. Ar ei isaf roedd **5.23%**, yn hawlio'r lwfans yng Nghaergybi ac Ynys Cybi yn 2015. Nid yw ffigwr Ynys Môn yn mynd yn is na **2.96%** sydd yn gyffredinol uwch o'i gymharu â Chymru. Ar unrhyw adeg, mae o leiaf **2.15%** o bobl 16-64 oed Cymru gyfan, yn hawlio'r lwfans.

Mae cyfradd busnesau newydd sy'n cychwyn yn Ynys Môn yn uwch na Gwynedd ac yn debyg iawn i'r lefel yng Nghymru. Mae **65%** o gwmnïau yn Ynys Môn yn aros mewn busnes am o leiaf tair blynedd. Mae hyn yn uwch na Chymru sydd â **60%**. Mae'r canran o'r busnesau sydd yn dod i ben hefyd yn uwch ar Ynys Môn (8%) na Gwynedd (7%), ac ychydig yn is na Chymru (9%).

Manwerthu yw'r sector mwyaf yn yr ardal – mae'n cyfri am 17% o gyflogwyr. Y sector llety a gwasanaeth sy'n ail ar 15%. Mae hyn yn dra gwahanol i weddill Ynys Môn ble mae mwy o gyflogwyr yn y sector amaeth.

Mae **9.5%** o'r boblogaeth 16 oed a throsodd sydd mewn gwaith yn gweithio o adref yng Nghaergybi ac Ynys Cybi. Dyma'r isaf ym Môn. Mae **50%** o'r boblogaeth dros 16 oed sy'n gweithio'n ardal Caergybi ac Ynys Cybi, yn teithio llai na chwe milltir i'r gwaith.

Canolrif cyflog wythnosol yn Ynys Môn yw tua **£422 yr wythnos**, sydd **8% yn uwch** na chanolrif cyflog trwy Gymru gyfan (£386 yr wythnos). Mae cyflogau merched **27% yn llai** na chyflog dynion yr ynys, ond mae'r bwlch yma yn is na'r bwlch ar gyfer Cymru gyfan sy'n 33%.

£422

YW CANOLRIF CYFLOG WYTHNOSOL YN YR ARDAL

65%

O GWMNIAU MEWN BUSNES AM 3 BLYNEDD+

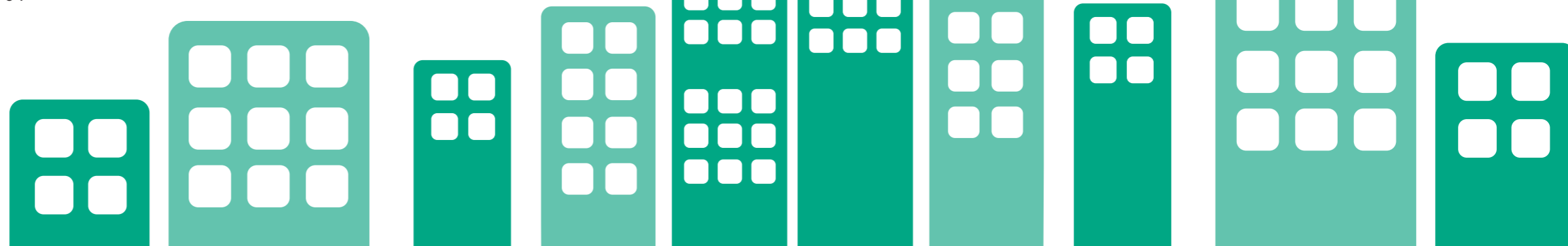
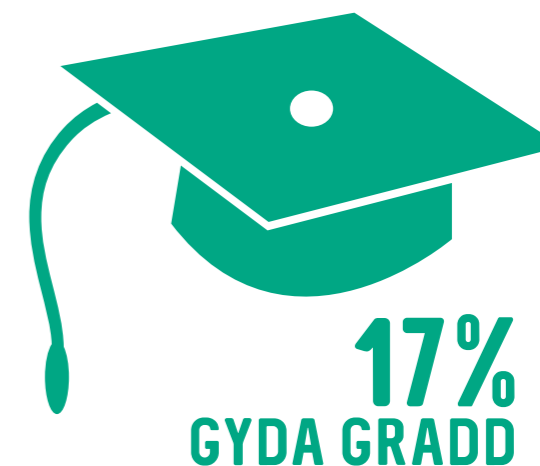
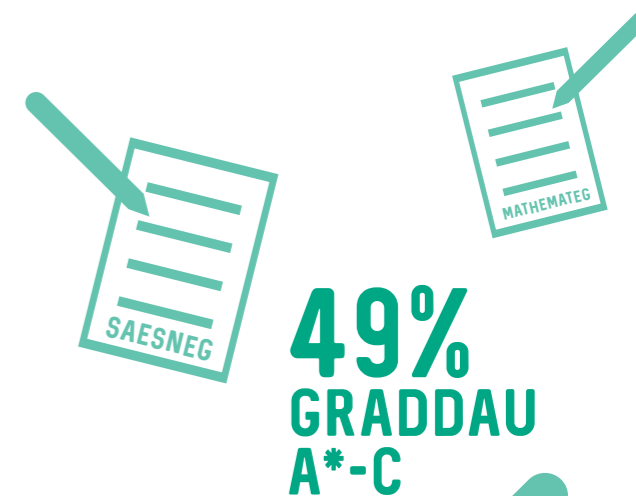
SGILIAU AM OES

Mae **49%** o ddisgyblion ardal Caergybi ac Ynys Cybi yn cael 5 A* i C yn eu harholiadau TGAU mewn pynciau sy'n cynnwys Cymraeg neu Saesneg a Mathemateg – dyma'r ffigwr isaf ym Môn, ble mae'r ffigwr yn **57%**.

O'r rhai sy'n cael y 5 A* i C mae bwlch o 16% rhwng cyrhaeddiad disgyblion sy'n derbyn prydau ysgol am ddim a'r rhai sydd talu. Mae hyn yn cymharu â bwlch o **25%** ar gyfer Ynys Môn.

Tua **2.2%** o bobl ifanc Caergybi ac Ynys Cybi sy'n gadael yr ysgol a ddim yn parhau i addysg uwch neu bellach, sydd ddim yn mynd ymlaen i hyfforddiant nac yn cael swydd. Mae hyn yn is na'r ffigwr Cymreig o **2.8%**.

Mae gan **17%** o boblogaeth ardal Caergybi ac Ynys Cybi gymhwyster gradd neu debyg – dyma'r isaf yn Ynys Môn. Tua **30%** sydd heb unrhyw gymhwyster, a dyma'r uchaf ym Môn, Gwynedd, a Chymru.

YR ARIAN YN EICH POCED

Mae arian sydd ar gael i'w wario ar ôl trethi a chostau talu am gartref gan bobl Môn, yn **£16,238** y pen y flwyddyn, sy'n £936 yn uwch na Chymru gyfan.

Yn ardal Caergybi ac Ynys Cybi, mae **27%** o ddisgyblion ysgol gynradd yn hawlio prydau ysgol am ddim. Mae hyn 9% yn uwch na'r ffigwr ar gyfer Ynys Môn i gyd, Mae'r ffigwr erbyn i ddisgyblion gyrraedd yr ysgol uwchradd yng Nghaergybi ac Ynys Cybi yn gostwng i **24%**.

Mae bron i **23%** o aelwydydd yn ardal Caergybi ac Ynys Cybi mewn tloedi tanwydd, dyma'r uchaf yn Ynys Môn sydd â chyfartaledd o 18%. O'r holl gartrefi yn yr ardal, mae **5%** heb wres canolog, sy'n debyg i weddill Ynys Môn ond yn uwch na Chymru sydd ar **2%**.

Yn ardal Caergybi ac Ynys Cybi, mae canran uchel o gartrefi yn rhai ar rent (41%). Dyma hefyd ble mae'r canran uchaf o dai teras yn Ynys Môn (37%).

Mae pris canolrif eiddo yn ardal Caergybi ac Ynys Cybi yn **£110,000**, sydd yr isaf o ardaloedd Ynys Môn. Mae canolrif incwm aelwydydd yn **£19,996** yng Nghaergybi ac Ynys Cybi, ond mae angen £22,321 i allu fforddio prynu tŷ ar bris lefel mynediad i'r farchnad. Mae hyn yn golygu bod **54%** o deuluoedd Caergybi ac Ynys Cybi wedi eu prasio allan o'r farchnad Mae hyn yn is ar y cyfan na gweddill ardaloedd Ynys Mon sy'n 64% a Chymru sy'n 59%.

54%

**O BOBL
LEOL WEDI
PRISIO
ALLAN O'R
FARCHNAD**

**CANOLRIF
PRIS Tŷ
£110K**

**CANOLRIF
INCWM
£20K**

DIWYLLIANNOL

CADW'N HEINI

Mae **46%** o ddisgyblion Ynys Môn wedi ymweld â chanolfan hamdden – sy'n uwch na lefel Cymru o 42%, ond yn is na Gwynedd sydd ar 53%. Mae **50%** o blant Ynys Môn hefyd yn cymryd rhan mewn gweithgaredd chwaraeon 3 gwaith neu fwy yr wythnos – mae hyn yn cymharu â 48% yng Nghymru.

Mae **37%** o oedolion yn Ynys Môn yn dweud eu bod yn actif am **o leiaf 30 munud** ar bump neu fwy achlysur mewn wythnos – mae hyn yn uwch na lefel Cymru o 31%, ond yn debyg iawn i Gwynedd. Mae'r canran yma wedi codi yn raddol dros y blynyddoedd diwethaf.

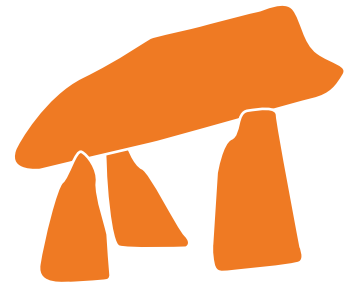
37%
O OEDOLION YN
CADW'N ACTIF AM
O LEIAF 30 MUNUD
5 GWAITH YR
WYTHNOS

AMSER HAMDDEN

Mae **60%** o oedolion yn Ynys Môn wedi mynychu digwyddiad celfyddydol yn ystod y flwyddyn, gyda **34%** wedi ymweld ag amgueddfa a **57%** wedi ymweld â llefydd hanesyddol. Mae hyn yn debyg i Wynedd a gweddill Cymru.

57%
WEDI
YMWELD
Â LLE HANESYDDOL

AM FWY O
WYBODAETH...

WWW.LLESIANTGWYNEDDAMON.ORG
01766 771000

Gofynnwch am
Rheolwr Partneriaeth Gwynedd a Môn